

Europeana Learning Scenario

Titel

Kalligrafieprogramma voor de basisschool

Auteur

Hannah Bloom Teskey
Mark Vermeer (vertaling)

Samenvatting

Kalligrafie is de kunst van het met de hand vervaardigen van decoratieve symbolen. Het geschreven woord was een belangrijke kunstvorm gedurende de Middeleeuwen, en kalligrafen voorzagen de pagina's van verluchte handschriften met gestileerde letters, aanvullende decoraties en afbeeldingen. Deze versieringen toonden de spirituele en financiële waarde van boeken aan. Tijdens deze les zullen basisschoolleerlingen kennis opdoen over het proces en de geschiedenis van kalligrafie door het vergelijken en onderscheiden van verschillende voorbeelden van handschriften uit de collecties van Europeana en historische objecten die in verband staan met kalligrafie. Ook zullen ze zelf een stukje tekst kalligraferen met een zelfgemaakte kalligrafeerpen.

Trefwoorden

Kloosters; steden; hoven

Inhoudsopgave

Onderwerp	Geschiedenis, kunst
Thema	Middeleeuwse kalligrafie
Leeftijd van leerlingen	10 – 12 jaar
Vorbereidingstijd	1 uur (verzamelen van materialen en bekijken van galerijen)
Teaching time	ca. 1 uur 45 minuten
Online lesmateriaal	Galerij Vervaardig een kalligrafeerpen
Offline lesmateriaal	Karolingische minuskel template Gotische minuskel template



Materiaal van Europeana

galerijen op Europeana:

1. [Illuminated Initials](#)

Objecten:

Handschriften in Karolingische minuskel:

1. [Ascetica; Glossa psalmorum; Poenitentiale](#)
2. [Gregorius Magnus, Moralia in Job](#)
3. [Hieronimus, Expositio in Evangelium Matthaei](#)

Handschriften in Gotische minuskel

1. [Aarau, Aargauer Kantonsbibliothek, MsWett 4 : Richardus de Sancto Victore; Hugo de Sancto Victore; Augustinus; De canone mystici libaminis; Ps.-Bernardus Claraevallensis](#)
2. [Book of periscopes](#)

Muntstuk

1. [Limerick Museum coin with gothic minuscule script](#)

Inktpot:

1. [HCM 014 Ink pot](#)
2. [DG 039 Inkwel](#)

Mes:

1. [HCA 632](#)

Licenties

Toewijzing CC BY. Deze licentie staat toe dat anderen je werk verspreiden, herwerken, aanpassen en verder uitbouwen, zelfs voor commerciële doeleinden, zolang zij jou erkennen als maker van de originele versie. Dit is de meest ruime van alle licenties, en is aangeraden voor maximale verspreiding en gebruik van materiaal onder licentie.

Plaats binnen het curriculum

Dit programma past binnen de curricula van het basis geschiedenis- en kunstonderwijs. Door het onderzoeken van middeleeuwse kalligrafie ontwikkelen leerlingen kennis over het leven in de Middeleeuwen en het belang en de waarde van prachtig versierde boeken. Met het creëren van hun eigen kalligraferpen en het produceren van een stukje kalligrafie ontwikkelen leerlingen kunst- en ontwerpvaardigheden, aangezien een beroep gedaan wordt op hand-oogcoördinatie, schrijven met de hand, tekenen en bouwen.

Doel van de les

- Creëren van een kalligraferpen, gebaseerd op middeleeuwse exemplaren
- Bestuderen van handgeschreven tekst in middeleeuwse manuscripten
- Leren hoe letters en tekens te gebruiken om een tekst goed uit te lijnen
- Experimenteren met technieken om iets op papier weer te geven
- Experimenteren met lettertypen en het zelf kalligraferen van een stukje tekst
- Ontwikkelen van creatieve vaardigheden
- Ontwikkelen van het kritisch denkvermogen



Resultaat van de les

Leerlingen zullen kennis hebben vergaard over kalligrafie en het belang hiervan in het vervaardigen van middeleeuwse handschriften. Studenten zullen op de hoogte zijn van de belangrijkste ontwerpkeuzes bij de vervaardiging van een handschrift, waaronder de kennis om verschillende typen schrift met elkaar te vergelijken en te onderscheiden.

Hedendaagse vaardigheden

- Studenten zullen hun creatieve vaardigheden moeten inschakelen wanneer ze in de gelegenheid gesteld worden om te experimenteren met gereedschappen en voorwerpen waarmee iets op papier kan worden weergegeven.
- Studenten zullen hun kritisch denkvermogen trainen bij het vergelijken en onderscheiden van verschillende kalligrafeerstijlen.

Activities

Name of Activity	Procedure	Benodigde materialen	Time
<p>Introductie</p>	<p>Docenten kunnen leerlingen kennis laten maken met middeleeuwse handschriften en kalligrafie door middel van het opstarten van een discussie. Studenten kunnen in de Europeana galerijen naar afbeeldingen van deze handschriften kijken om antwoord te geven.</p> <p>Laat leerlingen afbeeldingen zien uit de galerij met middeleeuwse handschriften en stel hen de volgende vragen:</p> <p>Kijk goed naar dit voorwerp uit de Middeleeuwen. De Middeleeuwen begonnen ongeveer 1500 jaar geleden! Wat denk je dat het is, en waarvoor zou het gebruikt kunnen zijn? <u>Voorbeeldantwoord:</u> Middeleeuwse handschriften waren boeken die vooral gebruikt werden voor religieuze diensten, om te bidden of om uit voor te lezen. Soms werden ze ook gebruikt om andere belangrijke teksten in op te schrijven.</p> <p>Er bestonden 1500 jaar geleden nog geen printers of computers. Hoe werden dit soort boeken gemaakt, denk je? <u>Voorbeeldantwoord:</u> Het woord manuscript komt van het Latijnse 'manu scriptus', dat 'met de hand geschreven' betekent. Het versierde schrift heet kalligrafie en de mensen die dit gemaakt hebben, heten kopiïsten. Kun je je voorstellen hoe lang het geduurd moet hebben om met de hand een heel boek te schrijven? Handgeschreven boeken waren heel kostbaar omdat het lang duurde om ze te maken.</p>	<p>Europeana Gallery:</p> <p>Illuminated manuscripts: https://www.europeana.eu/en/galleries/illuminated-initials</p> <p>Suggested images for discussion: https://www.europeana.eu/en/item/03919/public_mistral_joconde_fr_ACTION_CHERCHER_FIELD_1_REF_VALUE_1_50350101920 https://www.europeana.eu/en/item/2048001/Athena_Plus_ProvidedCHO_KIK_IRPA_Brussels_Belgium_AP_10407480</p>	<p>5 tot 10 minuten</p>

<p>Kritische discussie: Vergelijk en onderscheid kalligrafie-stijlen</p>	<p>In dit segment worden studenten aangespoord om zich kritisch bezig te houden met het ontwerp van twee schriftstijlen die in middeleeuws Europa gangbaar waren: de Karolingische minuskel en de Gotische minuskel.</p> <p>Enkele voorbeeldvragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vind je de tekst gemakkelijk te lezen. Indien ja, waarom? Indien nee, waarom niet? - Lijkt het erop alsof de tekst vlug is geschreven, of traag en met zorg? Waarom denk je dit? - Wat voel je bij elk van de stijlen? - Beschrijf de verschillen tussen de twee stijlen. <p>Bestudeer de afbeelding van de middeleeuwse munt uit het museum van Limerick Vraag studenten om de schriftstijl te identificeren. Antwoord: Karolingische minuskel</p>	<p>Handschriften in Karolingische minuskel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ascetica; Glossa psalmodum; Poenitentiale 2. Gregorius Magnus, Moralia in Job 3. Hieronimus, Expositio in Evangelium Matthaei <p>Handschriften in Gotische minuskel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aarau, Aargauer Kantonsbibliothek, MsWett 4 : Richardus de Sancto Victore; Hugo de Sancto Victore; Augustinus; De canone mystici libaminis; Ps.- Bernardus Claraevallensis 2. Book of periscopes <p>Muntstuk 1, Limerick Museum coin with gothic minuscule script</p>	<p>20 minuten</p>
<p>Praktijk-opdracht 1</p>	<p>Mark Making</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verzamel een aantal ... voorwerpen (stokjes, twijgjes, bestek, veren, planten, enz.), papier en inkt (of zwarte verf vermengd met wat water). • Laat de studenten elk voorwerp uitproberen. Laat hen proberen rechte lijnen te trekken, vormen te tekenen en hun naam te schrijven • Vraag hen te beslissen: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Met welk voorwerp het meest gemakkelijk kon worden geschreven</i> - <i>Met welk voorwerp het moeilijkst kon worden geschreven</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillende voorwerpen (stokjes, twijgjes, bestek, veren, planten, enz.) • Papier • Inkt (of zwarte verf vermengd met wat water) 	<p>20 minuten</p>

<p>Praktijk-opdracht 2</p>	<p>Maak een kalligrafeerpen Verzamel de benodigde materialen en bekijk samen met de studenten de instructievideo. De pennen kunnen zowel met grote veren als met drinkrietjes gemaakt worden. Vraag hen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te vergelijken hoe het voelt om te schrijven met hun pen in vergelijking tot de voorwerpen uit de vorige opdracht. - De kalligrafeerpen zou beter moeten werken vanwege de vorm van de punt en vanwege de gleuf in het midden, die inkt opneemt in de pen en het vasthoudt terwijl je schrijft. <p>Kijk naar de voorwerpen in de galerij en bespreek waarvoor ze zouden hebben zijn gebruikt tijdens kalligrafeerwerk De inktpotten: gebruikt om inkt in de bewaren. Het mes: gebruikt om een ganzenpen te snijden en vormen. De kandelaar: gebruikt als lichtbron om goed te kunnen zien tijdens het lezen en schrijven.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Video: Vervaardig een kalligrafeerpen • Grote veer of drinkrietje Schuurpapier Schaar Zwarte inkt (of zwarte verf vermengd met wat water) 	<p>35 minuten</p>
<p>Praktijk-opdracht 3</p>	<p>Vraag de leerlingen om met hun zelfgemaakte pennen en met behulp van de templates de Karolingische minuskel en de Gotische minuskel na te schrijven.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfgemaakte kalligrafeerpen • Karolingische minuskel template • Gotische minuskel template • Zwarte inkt 	<p>20 minuten</p>